

LUND UNIVERSITY

Djupt bekymmersamt att facken försvagas

Bender, German; Kjellberg, Anders

Published in:
Svenska Dagbladet, Stockholm

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Bender, G., & Kjellberg, A. (2019). Djupt bekymmersamt att facken försvagas. *Svenska Dagbladet, Stockholm*, 04-04.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

”Djupt bekymmersamt att facken försvagas”

German Bender och Anders Kjellberg

En ny forskningsrapport från tankesmedjan Arena Idé visar att den fackliga organisationsgraden sjunker mest i grupper där sysselsättningen ökar. På sikt kan detta bli ett hot mot den svenska modellen, skriver German Bender, Arena Idé, och Anders Kjellberg, professor i sociologi.

Publicerad i Svenska Dagbladet 2019-05-21

DEBATT | FACKFÖRBUND

Maktbalansen mellan arbetstagare och arbetsgivare är en central fråga i Sverige, med långtgående politiska och ekonomiska konsekvenser. Det som brukar kallas den svenska partsmodellen bygger på att arbetsmarknadens parter – fack och arbetsgivarorganisationer – är jämnstarka. Därför är det djupt bekymmersamt att den fackliga organisationsgraden, det vill säga andelen anställda som är med i facket, har minskat under många år.

I den omfattande nya rapporten *”Den svenska modellen i fara?”*, skriven av professor Anders Kjellberg vid Lunds universitet på uppdrag av tankesmedjan Arena Idé, redovisar vi hittills opublicerade siffror om den fackliga medlemsutvecklingen och identifierar en rad strukturella förändringar som skett på arbetsmarknaden de senaste tio–femton åren:

- Den fackliga organisationsgraden har sjunkit överlag, från 77 procent 2006 till dagens 67 procent (*68 procent sedan SCB december 2019 reviderat statistiken; min anmärkning Anders Kjellberg*). För arbetare (LO-förbund) har den minskat samtliga år. Bland tjänstemännen (TCO- och Saco-förbund) ökade organisationsgraden under en period, men har nu börjat sjunka igen. Detta är en helt ny och oroväckande utveckling, men det är för tidigt att säga om det är en ny trend.
- Skillnaden mellan arbetares och tjänstemäns organisationsgrad har ökat kraftigt. Från att ha legat på en lika hög nivå 2006 (77 procent) har arbetarnas fackliga organisering sjunkit till 59 procent och tjänstemännens till 72 procent (*60 procent respektive 73 procent enligt reviderade siffror*). Att en högre andel tjänstemän än arbetare är med i facket är unikt för Sverige.
- Skillnaden i organisationsgrad har ökat kraftigt även mellan inrikes och utrikes födda arbetare. Från att ha legat på samma nivå 2006 (77 procent) till att i dag vara 63 procent för inrikes födda arbetare och bara 49 procent för utrikes födda (*64 procent respektive 50 procent enligt reviderade siffror*). De senaste två åren har organisationsgraden dessutom sjunkit tre (fem) gånger mer för utrikes födda arbetare än för inrikes födda. Skillnaden i facklig anslutning mellan inrikes och utrikes och inrikes födda *tjänstemän* är inte lika dramatisk, men ändå

betydande: 73 respektive 65 procent (74 procent respektive 66 procent enligt reviderade siffror).

- Organisationsgraden är mycket låg bland unga. Bland anställda i åldrarna 16–24 år ligger den på 35 procent (36 procent enligt reviderade siffror). Men sedan 2006 har den bara sjunkit aningen mer än för åldersgruppen 30–44 år, där den i dag är 67 procent (68 procent enligt reviderade siffror) .

Den stora och ökande divergensen mellan inrikes och utrikes föddas organisationsgrad är allvarlig av flera skäl. För det första eftersom många utrikes födda har svag anknytning till och jämförelsevis mindre kunskaper om svensk arbetsmarknad. För det andra eftersom många arbetar inom sektorer som redan i dag har låg organisationsgrad och dåliga villkor. För det tredje eftersom nästan hela den framtida sysselsättningsökningen kommer ske bland utrikes födda. Redan 2019–2020 förväntas åtta av tio nya jobb gå till denna kategori, enligt Arbetsförmedlingen. Om facken inte lyckas rekrytera utrikes födda i betydligt högre utsträckning än nu kommer det bli mycket svårt att höja organisationsgraden, vilket på sikt kan undergräva parternas möjligheter att upprätthålla den svenska modellen. Detsamma gäller även i viss mån andra grupper, som unga i arbetaryrken i storstadsområden.

Fackens negativa utveckling saknar helt motsvarighet på arbetsgivarsidan. Tvärtom uppvisar arbetsgivarnas organisationsgrad av en svag uppgång sedan 2006 och är i dag 88 procent, mätt i andelen löntagare som arbetar hos arbetsgivare anslutna till en arbetsgivarorganisation. Arbetsgivarnas höga organisationsgrad är en viktig förklaring till att nio av tio löntagare täcks av kollektivavtal, trots att avsevärt färre än så alltså är medlemmar i ett fackförbund.

I vår rapport gör vi också en framtidsprognos. Om nuvarande trender håller i sig – och facken inte lyckas vända utvecklingen – riskerar organisationsgraden att sjunka från 67 procent 2018 till 63 procent 2023 (*från 68 till 65 procent enligt reviderade siffror*). Bland arbetare skulle det betyda en nedgång från 59 till 52 procent (*från 60 till 56 procent*) och bland tjänstemän från 72 till 67 procent (*från 73 till 69 procent*). Som synes innebär detta en ytterligare vidgad klyfta mellan arbetare och tjänstemän. Med den här utvecklingen skulle alltså nästan fyra av tio löntagare – och nästan hälften av arbetarna – vara oorganiserade om knappt fem år.

Vi vet givetvis inte om vår prognos kommer att slå in. Det kan bli värre. Förra gången Sveriges riksdag fick en borgerlig majoritet (efter valet 2006) stod facken inför ett medlemsras på 9 procent under fyra år och i januariöverenskommelsen finns politiska initiativ som riskerar att rubba maktbalansen på arbetsmarknaden. Men vi hoppas givetvis att vår prognos slår fel och medlemsutvecklingen vänder uppåt. Det hänger i hög grad på facken själva och förutsätter att de vidtar kraftfulla åtgärder för att rekrytera fler medlemmar i svagt organiserade grupper och branscher. Då krävs dock att facken inte aktivt motarbetas av politiker och arbetsgivarorganisationer, som nu sker.

Den sjunkande fackliga organisationsgraden är inte bara bekymmersam för facken. Eftersom partsmodellen i sin tur är en så central del av den svenska samhällsmodellen i vidare mening, kan konsekvenserna på sikt bli skadliga för svensk ekonomi i stort och därmed för samhällsutvecklingen. Om den svenska partsmodellen ska hålla och fortsätta leverera internationell konkurrenskraft till näringslivet, stabila förhållanden för politiken och reallönehöjningar till alla löntagare – då krävs starka fack.

German Bender

programchef arbetsmarknad, Arena Idé

Anders Kjellberg

professor i sociologi, Lunds universitet

Läs även:

Anders Kjellberg (2019) *Kollektivavtalens täckningsgrad och organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*. Department of Sociology, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2019:1. Appendix 3 in English.

Reviderad och korrigerad upplaga 16 december 2019 med anledning av att SCB från och med andra halvåret 2018 outsourcade ungefär halva antalet intervjuer som görs för arbetskraftsundersökningarna (AKU) och dessa inte genomfördes på ett korrekt sätt, vilket bland annat visat sig i felaktig arbetslöshetsstatistik. Därför har facklig organisationsgrad årsmedeltal 2018 körts om under december 2019. De största förändringarna i förhållande till tidigare publicerade data är att den fackliga organisationsgraden mellan 2017 och 2018 sjönk från 69 till 68 procent och inte till 67 procent. Den största korrigeringen har skett på arbetsarsidan där organisationsgraden föll med en procentenhet, närmare bestämt från 61 procent 2017 till 60 procent 2018 och inte med två enheter (från 61 till 59 procent) som tidigare presenterade felaktiga data visade.

Förutom att den fackliga organisationsgraden för år 2018 korrigerats har ett nytt avsnitt tillkommit: "Den fackliga organisationsgradens nedgång är i särklass störst hos utrikes födda arbetare". Vidare har prognoser för organisationsgradens utveckling fram till 2023 respektive 2028 tillkommit.

Läs den reviderade rapporten här:

[https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/kollektivavtalens-tackningsgrad-samt-organisationsgraden-hos-arbetsgivarfoerbund-och-fackfoerbund\(384bb031-c144-442b-a02b-44099819d605\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/kollektivavtalens-tackningsgrad-samt-organisationsgraden-hos-arbetsgivarfoerbund-och-fackfoerbund(384bb031-c144-442b-a02b-44099819d605).html)

Anders Kjellberg (2019) *Den svenska modellen i fara? Fack, arbetsgivare och kollektivavtal på en föränderlig arbetsmarknad – Statistik och analyser: facklig medlemsutveckling, organisationsgrad och kollektivavtalstäckning 2000-2023*. Stockholm: Arena Idé 2019. Redaktör: German Bender. Läs

rapporten här: [https://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/den-svenska-modellen-i-fara-fack-arbetsgivare-och-kollektivavtal-paa-en-foeranderlig-arbetsmarknad\(5fc82ca8-cdca-474b-aad5-52b26f587e48\).html](https://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/den-svenska-modellen-i-fara-fack-arbetsgivare-och-kollektivavtal-paa-en-foeranderlig-arbetsmarknad(5fc82ca8-cdca-474b-aad5-52b26f587e48).html)

Debattartikel i Svenska Dagbladet 22/5 2019 av German Bender & Anders Kjellberg "Djupt bekymmersamt att facken försvagas":

[https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/djupt-bekymmersamt-att-facken-foersvagast\(2a5153c1-ceb9-46bc-81b1-cfbace36bfb6\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/djupt-bekymmersamt-att-facken-foersvagast(2a5153c1-ceb9-46bc-81b1-cfbace36bfb6).html)

Slutreplik SvD 27/5 2019 German Bender & Anders Kjellberg: "S-koppling förklarar inte

medlemstappet": [https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/skoppling-foerklarar-inte-medlemstappet\(27377126-f7e6-45f4-8b73-532b480016b8\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/skoppling-foerklarar-inte-medlemstappet(27377126-f7e6-45f4-8b73-532b480016b8).html)